

Spotřebitel v právu ES/EU

Jana Dudová

Vymezení – vzájemné vazby

- **Veřejnoprávní**
 - obecně,
 - kvalitativní parametry (prohlášení o shodě)
 - potravinové právo,
 - ochrana veřejného zdraví
- **Soukromoprávní**
 - odpovědnost za škodu
 - smluvní vztahy ...

- jednotlivec, který uspokojuje své vlastní nebo rodinné potřeby – srov. §2/1 ZOS: FO, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo samostatného výkonu svého povolání
- Čl. 169 SFEU (bývalý čl 153 SES) – „homo oeconomicus passivus“
- regulace bezpečnosti spotřebitele versus ochrana ekonomického prostředí
- Právo ES/EU – řada pravomocí, které obsahují ochranu spotřebitele – např. v rámci zemědělské politiky, ŽP a zdraví

Čl. 169 SFEU (bývalý čl. 153 SES)

- 1. K podpoře zájmů spotřebitelů a k zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele přispívá Unie **k ochraně zdraví, bezpečnosti a hospodářských zájmů spotřebitelů, jakož i k podpoře jejich práva na informace, vzdělávání a práva sdružovat se k ochraně svých zájmů.**
- 2. Unie přispívá k dosažení cílů uvedených v odstavci 1 prostřednictvím:
 - a) opatření přijatých podle článku 114 (bývalý čl. 95 SES) v souvislosti s vytvářením **vnitřního trhu**;
 - b) opatření, která podporují, doplňují a sledují politiku členských států.

- EP a Rada řádným legislativním postupem po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem přijímají opatření (viz odst. 2 písm. b).
- Tato opatření nebrání členskému státu zachovávat nebo zavádět přísnější ochranná opatření. Opatření musí být slučitelná se Smlouvami. Jsou oznamována Komisi.

- Čl. 114 SFEU (bývalý čl. 95 odst. 3 SES): EP a Rada po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem přijímají opatření ke sbližování vnitřního trhu
- Čl. 36 SFEU: potraviny a léky – členské státy mohou vydávat vnitrostátní předpisy jenom potud, pokud EU nevydala předpisy vlastní
- Čl. 191 SFEU (bývalý čl. 174 SES): ochrana ŽP, členské státy mohou přijmout z mimoekonomických důvodů OŽP dočasná opatření v rámci kontroly.

Čl. 168 SFEU (bývalý čl. 152 SES)

- 1. Při vymezení a provádění všech politik a činností Unie je zajištěn **vysoký stupeň ochrany lidského zdraví**.
- Činnost Unie doplňuje politiku členských států a je zaměřena na **zlepšování veřejného zdraví, předcházení lidským nemocem a odstraňování příčin ohrožení tělesného a duševního zdraví**. Tato činnost zahrnuje boj proti nejzávažnějším chorobám podporou výzkumu jejich příčin, přenosu a jejich předcházení, jakož i zdravotnické **informace** a zdravotní **výchovu** a sledování vážných přeshraničních zdravotních hrozeb, **včasné varování** před nimi a boj proti nim.
- Unie doplňuje činnost členských států ke snižování škodlivých účinků drog na zdraví, včetně informačních a prevenčních opatření.

- EP a Rada mohou řádným legislativním postupem a po konzultaci s Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů rovněž přijmout **pobídková opatření určená k ochraně a zlepšování lidského zdraví, a zejména k boji proti nejzávažnějším přeshraničním nemocem**, opatření týkající se sledování vážných přeshraničních zdravotních hrozeb, včasného varování před nimi a boje proti nim, jakož i opatření, která mají za svůj přímý cíl ochranu veřejného zdraví, pokud jde o tabák a zneužívání alkoholu, **s vyloučením harmonizace právních předpisů členských států.**
- Při činnosti Unie je uznávána odpovědnost členských států za stanovení jejich zdravotní politiky a za organizaci zdravotnictví a poskytování zdravotní péče.

Vývoj

- Paříž 1972 – poprvé vyslovena podpora spotřebitele
 - 1973 – Komise zřizuje oddělení pro ochranu ŽP a ochranu spotřebitele(1989 – rozdělení na 2 samost.odd.)
 - Komise svolává poprvé poradní spotřebitelskou radu a vydává návrh 1. programu spotřebitele
 - 1975 – schválení 1. programu spotřebitele
 - 1981 – Komise stanoví Katalog práv spotřebitele základní práva:
 - **právo na ochranu zdraví a bezpečnosti**
 - **právo na ochranu hospodářských zájmů**
 - **právo na náhradu utrpěné škody**
 - **právo na informace a vzdělání**
 - **právo na řádný proces**
- reakce na slabší vyjednávací pozici spotřebitele vůči „nabízitelí“, obsáhlý program sociální ochrany

- 1982 – 2. program ochrany spotřebitele (5 let)

- 1990 - 1992 – tříletý akční plán na ochranu spotřebitele

(opatření v rámci 4 oblastí ochrany spotřebitele):

- **zastoupení** spotřebitele
- **informace** spotřebitele
- **bezpečnost** spotřebitele
- **smluvní ochrana** spotřebitele

1992 – Smlouva o EU – nový čl. 129a: závazek ES zabývat se celým spektrem ochrany spotřebitele

- 1993 – 1995 – druhý akční plán na ochranu spotřebitele konsolidace předpisů evropského práva
- 1996 – 1998 – „Priority politiky v oblasti ochrany spotřebitele“:
 - zlepšování **výchovy a informovanosti**
 - zohlednění zájmů spotřebitelů na vnitřním trhu
 - ochrana spotřebitele u **finančních služeb** a při veřejném zásobování
 - opatření na posílení důvěry spotřebitele v **potravinu**
 - podpora spotřeby slučitelné s **ochranou ŽP**
 - konsolidace a rozšíření zastupování zájmů spotřebitele (zájmy ochrany spotřebitele jsou velmi mnohotvárné)

- 1997 – EP koncipuje novou politiku na ochranu zdraví spotřebitele a **bezpečnost potravin** (aféra BSE)
- vydání „Zelené knihy“ obecné zásady potravinového práva
- EP – Prohlášení o bezpečnosti potravin
- 1999 – EP a Rada přijímají „Obecný rámec pro činnost ES ve prospěch spotřebitelů“
- 1999 – 2001 - usnesení Rady o politice ES v oblasti ochrany spotřebitele navazuje na „Obecný rámec“ (následně prodlouženo do 31.12. 2003)
- 2000 – Bílá kniha o bezpečnosti potravin
- 2003 – 2008 – **1. akční program ES v oblasti ochrany veřejného zdraví** (rozhodnutí EP a Rady 178/6 2002/ES)
- 2008 – 2013 – **2. akční program EU v oblasti ochrany veřejného zdraví** (rozhodnutí EP a Rady 1350/2007/ES) – zdravý životní styl, snižování zdrav.nerovností, důraz na zdraví dětí
- 2007 – 2013 – **akční program ES/EU v oblasti ochrany zdraví spotřebitele** (rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady 1926/2006/ES ze dne 18. prosince 2006)

- 1973 – Komise zřizuje **Útvar pro ochranu ŽP a spotřebitele**
- 1989 – vznikají **2 samostatné útvary – pro ochranu spotřebitele a pro ochranu ŽP**, oba byly později sloučeny do Generálního ředitelství pro politiku na ochranu ŽP, ochranu spotřebitele a jadernou bezpečnost
- 1995 – stanoví Komise nový Spotřebitelský výbor (struktura se více přiblížila čl. státům)
- 1997 vzniká **Úřad pro veterinární medicínu a potraviny** a ten je přiřazen ke GŘ pro politiku na ochranu spotřebitele a ochranu zdraví
- 2002 – **Evropský potravinový úřad**
- 2005 – Evropská komise: **Výkonná agentura pro program veřejného zdraví**
- 2008 – dosud: **Výkonná agentura pro zdraví a spotřebitele – EAHC** (Executive Agency for Health and Consumers)

Dostupné z:

http://europa.eu/agencies/executive_agencies/eahc/index_cs.htm

Základy ochrany spotřebitele v primárním právu

- **Před vydáním JEA (28. 2. 1986)** pouze v rámci agrární politiky, soutěžního práva
- čl. 87 SES podpora sociálního charakteru pro jednotlivé spotřebitele, pokud se udělují bez diskriminace podle původu zboží
- **1986 – JEA** – příspěvek k posílení ochrany spotřebitele
- **7. 2. 1992 – Smlouva o EU**, do SES vložena hl. XI „Ochrana spotřebitele“ – čl. 153 SES, nyní čl. 169 SFEU

1999 Amsterodamská smlouva – ochrana spotřebitele jako **vlastní politika** (nikoli jako dříve příspěvek k politikám ostatním)

- rozšíření práv spotřebitelů na informace vůči třetím osobám
- vlastní zastoupení spotřebitelů, zaručeno právo sdružovat se k ochraně svých zájmů
- Vloženo **průřezové ustanovení**, podle něhož požadavky na ochranu spotřebitele je třeba zohlednit i v provádění jiných politik a činností Společenství
- **Lisabonská smlouva: čl. 169 SFEU**
- **Aktivity WHO**

Politika na ochranu spotřebitele

- šifra, ex post - **zaměření se na vzniklé hrozby**, diferencování podle příslušné problémové situace, právo ES/EU doposud pouze potírá ohniska nebezpečí pro spotřebitele, ne ucelený koncept, proto návazně problém i v rámci sekundárního práva
- **vzor spotřebitele**, který jedná v zásadě rozumně a pozorně, dokáže se zorientovat
- ze vzoru spotřebitele se odvozují **nástroje jeho ochrany** (zejména informování a zastupování spotřebitelských zájmů)
- Ochrana spotřebitele jako **ospravedlnění pro zásahy** čl. států do základních svobod - viz zejména rozsudek Cassis de Dijon, ve kterém ESD uznal poprvé „kategorické požadavky poctivosti obchodního styku a ochrany spotřebitelů“ jako kritérium pro výjimku z opatření s rovnocennými účinky. Ospravedlnění takových zásahů vyplývá z Amsterodamské smlouvy.

Priority spotřebitelské politiky 2011 - 2014

priority vycházejí ze základních práv spotřebitelů definovaných ve Směrnici OSN pro ochranu spotřebitelů A/RES/39/248, kterými jsou práva na:

- ochranu **zdraví a bezpečnosti**
- ochranu **ekonomických zájmů**
- **odškodnění, informace a výchovu,**
- **zastoupení** při řešení uplatňování nároků
- **sdružování** k ochraně zájmů spotřebitelů
- **odpovědnou volbu** ve vztahu k životnímu prostředí a sociálním dopadům spotřeby.

Bezpečnost výrobků

- Obecná směrnici o bezpečnosti výrobků:
http://ec.europa.eu/consumers/safety/rapex/index_en.htm.
- Specifická pozornost je pak dále věnována bezpečnosti potravin: http://ec.europa.eu/food/index_en.htm.
- Nástroje v oblasti bezpečnosti výrobků se člení následujícím způsobem:
- Obecná směrnice o bezpečnosti výrobků
- Chemikálie ve výrobcích
- Další legislativa EU v oblasti bezpečnosti výrobků
- Závazky pro vadné výrobky

Sítě a služby veřejného zájmu

- všeobecná politická orientace vůči službám veřejného zájmu,
- přístup spotřebitelské politiky vůči službám veřejného zájmu,
- přehledy názorů ke spokojenosti spotřebitelů služeb veřejného zájmu,
- relevantní legislativa.

Zajištění bezpečného nakupování

- nekalé obchodní praktiky,
- evropské smluvní právo,
- zneužití postavení a komparativní reklama,
- cenové indikace,
- nekalé smluvní podmínky,
- prodej zboží a záruky,
- distanční prodej.

http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/index_en.htm

Vynutitelnost spotřebitelských práv

- řešení stížností spotřebitelů
- řešení spotřebitelského sporu alternativně mimo soud
- vytvoření Evropské sítě spotřebitelských center
- vytváření užitečných manuálů pro spotřebitele jak účinně komunikovat s justicí a ostatními relevantními institucemi v případě jejich potřeby
- výchova a vzdělávání, granty....